

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: הכרת הטוב

פרשת
בהעלתך

מבית
שבת טיש

תדפיס
מתוך הספר "מדות טיש"
שיצא לאור בעזרת השם
על פרשות השבוע
עם המדורים הקבועים
והאזכורים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

מדת הכרת הטוב, היא מדה חשובה מאוד לאדם, ועלייה הוא מכיר טובה לפנורא יתברך על כל טובותיו וחסדיו, וכן מכיר טובה לכל מי שגמל עמו טובה. דברים אלו פרוכים יחד, כמו שאמרו הקדמונים בשם המדרש "כל הכופר בטובתו של חברו, סופו כופר בטובתו של מקום", שמי שאינו מכיר בטובתו של חברו, גם כופר בטובתו של הקב"ה שבראו בעולמו. את מדת הכרת הטוב לכל הנבראים יש ללמוד מהקב"ה שמנהג את עולמו במדה זו, כמו שנאמר באיוב "מי הקדימני ואשלם", והוא גומל טוב למי שעושה את רצונו. ואף על פי שאין האדם עושה טובה לקב"ה במעשיו, שהרי לשם כך הוא נברא, גומל הקב"ה עמו חסד, ועל אחת כמה וכמה צריך האדם להכיר טובה למי שהיטיב עמו. על ההבדל בין אדם שיש לו תכונה של הכרת הטוב לאדם שיש לו כפיית טובה, כתב הרב דסלר, שהכרת הטוב היא תולדה של פתח הנתינה, כי מי שחשקו לתת ולהעניק, אזי כשהוא מקבל מאחרים הוא מלא הודיה והערכה. ואלו כפיית טובה היא תולדה של פתח הנטייה, כי האדם שהתרגל רק לטל ולקחת במקום לתת, בדרךים ישרות ובדרךי ערמה, חש שקל העולם שני לו וכלם חייבים לו, הוא כפוי טובה ואינו מכיר טובה למי שמיטיב עמו, ועליו נאמר במשלי "משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו". כפוי טובה רואה תמיד את הצד השלילי בכל דבר, ואם אדם עושה משהו טוב הוא מגיע מיד למסקנה כי כל עשיתו אינה אלא לעצמו, ובעל הכרת הטוב רואה את הצד החיובי שבכל דבר, ומלא שבח והודיה למי שמיטיב עמו.

פרשת בהעלתך מסתמכת עם מעשה מרים ואהרן שדברו במשה, ולאחר שהצטרעה מרים משום כך, נאמר עליה: "והעם לא נסע עד האסף מרים", והמתנינו לה שבעה ימים עד שנתרפאה מצרעתה. ובמה זכותה לכה? מפרש רש"י: "זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהשלה לאור, שנאמר 'ותתצב אחתו מרחוק'. למוד נפלא יש כאן על מדת הכרת הטוב שיש לחוש לכל מי שגומל חסד ומיטיב לזולתו, וגם אם יבוא השואל ויאמר שמרים עמדה מרחוק כשהניחו את משה בתבה, מתוך דאגתה אליו, דבר המשרש בלב כל אחד פלפי קרובי, אחיו ואחיותיו, למרות זאת המתנינו מיליוני בני אדם במשך שבעה ימים רצופים, כהכרת הטוב למרים על אותה שעה שהמתנה לראות מה יאירע עם משה אחיה. ומסירותה של מרים היתה עוד קודם לכן, וכל לדתו של משה היתה בזכותה. שהרי בשעה שגור פרעה שכל הבן הילוד היארה תשליכהו, עמד עמרו וגרש את אשתו כדי שלא יטביעו את בניו, עד שבאה אליו מרים ואמרה לו שגזרתו קשה משל פרעה, שהוא לא גזר אלא על הזכרים וגזרתו היא גם על הנקבות. מיד החזיר עמרו את אשתו ונולד משה, ובעקבותיו עשו כן בני ישראל והחזירו את נשותיהם. אף הבאר שהיתה לעם ישראל במדבר היתה בזכות מרים, וכאשר נפטרה מרים הסתלקה הבאר ונפסקה המתנה הטובה שאנו לה ישראל. ומפני מה הסתלקה? מפני שהתעצלו בהספדה של מרים, כפי שמפרש ה"כ"ל יקר", כי בני ישראל התרגלו במשך ארבעים שנה לשתות ממי הבאר, ושכחו בזכות מי הגיעה הבאר אליהם, ולכן הפסיקה הבאר לנבע מים בשעה שנפטרה מרים, כדי שיזכרו כלם שבזכותה הגיעו לידי כך. ומזה למד האדם כמה הוא צריך להכיר טובה לקב"ה על כל החסד אשר הוא עושה עמו בכל רגע, ולא יתרגל חלילה לידי כך, עד שישפח כי הוא הנותן לה פת לעשות חיל.

חז"ל מספרים במדרש, שבארה של מרים התגלגלה עד ארץ ישראל ונגנזה בים כנרת, ונאמר רבי תיא "הרוצה לראות בארה של מרים, יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים, וזו היא בארה של מרים". ומובא ב"בית יוסף" בשם מדרש, שבכל מוצאי שבת מתגלגלים המים שבבארה של מים אל כל הבארות והמעיינות, וכל מי שהוא חולה ומזדמן לו לשתות ממי הבאר, מתרפא. ומספר שם על אדם אחד שהיה כעסן וקצרוני והיה נגיע בכל גופו בשחין פורח, שפעם הלכה אשתו לשאב מים במוצאי שבת, והזדמנו לה מים מבארה של מים. בדרךה, התעכבה האשה יותר מדי, וכשהזרה לבייתה כעס עליה בעלה על עכובה, ומרב כעס נפל הפד מידה ונשפר. המים נספגו באדמה, אולם טפות מעטות מהמים נתזו על גופו של האיש, ובכל מקום שנגעה טפת מים על בשרו, התרפא המקום ההוא מהשחין שפרח בו. הצטער האיש מאוד על שהפסיד את ההזדמנות לשתות מהמים החיים ולהתרפא בכל גופו, והפיר מאחר מדי בחסר מדת הכרת הטוב שהיתה בו. כי אם היה מכיר טובה לאשתו על שטרחה והלכה לשאב בעבורו מים מן הבאר, לא היה כועס והיה שותה את המים ומתרפא, אולם מחמת שהיה כפוי טובה לא עלתה לו אלא רגזנותו.

ומכך שהעם לא נסע עד האסף מרים אנו למדים, שמדת הכרת הטוב באה כעין הטובה שנעשתה. ומכיון שמרים המתנה למשה לראות מה יעלה בגורלו, כך המתנינו לה בני ישראל עד שתשוב אל הפחנה, המתנה כנגד המתנה, מדה כנגד מדה. ב"שפתי חכמים" מובא חשבו קולע, מדוע המתנינו לה דוקא שבעה ימים? מפני שמדה טובה מרבה מופדת פרענות פי חמש מאות, ומכיון שהמתנה למשה שלישי של שעה, לכן המתנינו לה בשכרה חמש מאות שלישי שעה, שהם שבעה ימים מלאים בדייק, עם תוספת של ארבעה שלישים על כך שהלכה לקרא לאמו של משה. כפתור ופרח!

מדת הכרת הטוב היא פנינה המביקה ביותר בכתר המדות הטובות. היא המתקנת אדם לאדם, אחים לאחים, קושרת יחד משפחות, היא האפי החקוק מלדה בשבט יהודי, תכונה טובה שהיא תורשה מאבות האמה.

(ה"חב סופר")

נמשל

למה הדבר דומה

הספסלים ברחוב, וכשהגיע הלילה נרדם על מקומו ללא פר וקסת. הבקר אור, והרעב החל להציק לו, אך לא היה בכיסו פרוטה לרכישת מזון. החל להתרוצץ ברחובות העיר, בחפשו אחר מקור פרנסה, ולבסוף השפיר את עצמו לשמש כנער שליחיות, שמבצע קניות בשוק ומביא את מצרכי המזון אל בית הלקוחות, בשכר של מעט מזון. קשה היתה המלאכה, שכן מעולם לא היה רגיל לטרח בעצמו בסחיבת משאות כבדים, ובנשיאתם דרך ארפה עד בתי הלקוחות, אולם ההכרח לא יגנה, והוא ידע שאם לא יעשה זאת, סופו למות ברעב. הבזיונות וההשפלות צרבו את לבו כמכות אש, והוא התהלך כל אותם ימים מלא תמיהה ופליאה על אדונו, שלפתע כה מתנפר לו ומשלחו מפניו ללא שום סבה הנראית לעין. ימים מספר התגלגל הנער ברחובות העיר, כשהוא רעב וצמא, רועד מקור ומבושה, ולא יודע את נפשו. ויהי ביום השלישי, בעוד הנער מצטנף לקראת חשכה על הספסל שבצד הרחוב כדי לנוח מעט מעמל יומו, והנה אחד ממשורתי אדונו מתקרב אליו. "האדון מזמין אותך אליו, כי יש לו דבר-מה לומר לך". התפלל הנער על שהאדון נזכר בו שוב, ומיד אץ לקראתו. עם הגיעו, התבונן בו האדון במבט חודר, אמד את רזונו ומרירותו, כמו גם את בגדיו המרפטים מהשנה הבלתי נוחה על הספסל, והתענן: "כיצד עברו עליך הימים האחרונים מאז יצאת מביתנו? לשמע השאלה, פרץ הנער בכבי תמרורים, ובקול מתלעלע מדמעות ספר את תלאותיו בימים המעטים שהסתובב ברחובות העיר ככלב מפה, וסאת ישוריו הגדשה בזמן פה קצר. "רוצה אתה לשוב ולהתגורר בביתנו?" שאל האדון, והנער עט על המציאה והתחנן על נפשו לשוב הביתה כמקדם. מיד הושיב אותו האדון ליד השלחן, וצוה להגיש לפניו ארוחה דשנה כסעדת שלמה בשעתו. הביט הנער על המאכלים כלא מאמין, ועל כל מאכל שנטל וכל כף שהכניס לפיו, הודה ושבח את אדונו ללא הרף, מתוך מידת הכרת הטוב שחש כלפיו. פנה העשיר אל רעיתו ואמר: "הנה לך התשובה לשאלתך. אין האדם מפיר טובה על דבר שנואה לו כדבר טבעי ומוכן מאליו. אותו עני, שלא צפה לקבל את הסכום הגדול, חש כלפינו הכרת הטוב ולכן הודה לנו פה רבות, אולם יתום זה היה רגיל לאכל על שלחננו, ולא חשב שאנו מיטיבים עמו, ולכן לא ראינו אצלו את הכרת הטוב שלו כלפינו".

הנמשל

במשל נפלא זה, משתמש ה"בן-איש-חי" כדי להמחיש לנו מהי מידת הכרת הטוב שאנו צריכים להפיר טובה לקב"ה, על-כל-החסד אשר הוא עושה עמנו בכל רגע ורגע, ולא לקבל את הדברים כמונבים מאליהם וכדבר טבעי ומרגל, אלא "על-כל-נשימה ונשימה שאדם מעלה, חייב לקלט את יוצרו".

עשיר מפלג היה עזרא הפגדדי, וכגדל עשרו כך רחב לבו ורבו טובו. ביתו היה פתוח לרוחה לכל עובר ארח, ומעולם לא השיב פני אדם ריקם. יום אחד, בעוד עזרא עושה את דרכו ברחובות העיר בדרכו אל בית המסחר הגדול שלו, עבר בסמטה צרה, ואל אגניו הגיע קול בכי. לבו הרחום לא נתן לו להמשיך בדרכו על-אף שנתפז לעסקיו, והוא תר אחר קול הבכי, עד שהגיע לבקתה קטנה שעמדה בצדי הסמטה. התדפק עזרא על דלת הבקתה, וכשנכנס חשכו עיניו. העני והמוסור זעקו מכל פנה בבית הקטן, בו שהתה אשה יהודיה, עניה מרוודה, מטפלת בתינוק קטן שבכה מרוב רעב, והיא ספרה כי לפני זמן-מה שבק בעלה חיים לכל-חי, כשהוא משאיר אותה לאנחות עם בנה הקטן, ואין בידה פרוטה לרכישת מזון למאכלה ולהזין את בנה. נכמרו רחמיו של עזרא, ומיד הזעיק את משורתי והללו העבירו את האלמנה עם תינוקה אל ביתו, שם פנו בעבורה חדר מיוחד, והעמידו לרשותה את כל מחסורה. האשה היתה חולנית וחלושה, ולמרות כל המאמצים המרבים והכסף הרב שפאר עזרא לרפואתה, שבקה האשה חיים, והילד נותר יתום מאביו ומאמו. לא היה ספק בלבו של עזרא, כי הילד ימשיך לגדל בביתו, והוא פרס עליו את חסותו יחד עם רעייתו הצדקנית, וגדלוהו במשך שנים רבות, כשהם מתחזקים אליו כבנם אהובם ולא חוסכים ממנו דבר, עד שגדל לעלם חמודות.

יום אחד, ישב עזרא וסעד את ארוחת הצהרים, ולפתע נשמעו דפיקות קלות בדלת. פנתה בעלת הבית לראות מי הדופק, וכשראתה שפפתח עומד עני המחזר על הפתחים, בקשה להעניק לו מטבע פלשהו, אלא שבעלה בקש ממנה להעניק לו סכום גדול בהרבה. הביט ההלך בשטרי הפסף שנתחבו בידי, והחל לברך את עזרא ורעייתו בשטף של ברכות מעמק לבו, ולא חדל להודות להם ולהכיר להם טובה על שפה היטיבו עמו. עם יציאתו מהבית, פנתה בעלת הבית ואמרה לבעלה: "ראה כמה ברכות זכינו לקבל מעני זה על הפסף שהעניקנו לו, ולעפמת זאת ראה את היתום שאנו מגדלים בביתנו כבר שנים רבות מאז היה תינוק קטן, ואנו מוציאים עליו הוצאות רבות עשרת מונים מעני זה, ולמרות זאת מעולם לא שמענו ממנו מלה ונחצי מלה של הודיה ושבח". חזר עזרא הפקח לשמע דבריה, ואמר מיד: "המתני מעט ותקבלי תשובה הולמת לשאלתך". מיד הזמין את העלם היתום אליו, ואמר לו: "שמע נא, עד עתה בהיותך ילד קטן ללא אב ואם, חמלנו עליך וגדלנו אותך בביתנו על חשבוננו. עתה בגרת והיית לאיש, ויכול אתה להרויח את לחמך בעצמך. צא אפוא מביתי והתחל להתפרנס לבדך". חזרו פני הנער והוא שאל: "עכשו?" והעשיר השיב בחיוב: "כן, צא עכשו מביתי וראה ברכה בעמלך". השתומם הפחור על התפנית החדה ביחסו של בעל הבית אליו, ויצא מלפניו בפחי נפש. כיסו היה ריק, ורק בגדיו לגופו היו לו. ישב על אחד

מרגל

הלכות והליכות

- מדת הַפֶּרֶת הטוב, מְשֻׁמֶשֶׁת אָבֵן פֶּנֶה וְיִסוּד לְאִמּוּנָה בַּה' יִתְבָּרַךְ וּבַהֲנַהֲגָתוֹ אֶת הָעוֹלָם. (החפץ חיים)
- בִּיסוּד מִדַּת הַפֶּרֶת הטוב, בָּא הָאָדָם לְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם וְעַל תּוֹרָה, כְּאֲשֶׁר הוּא מְפִיר טוֹבָה לְקַבֵּ"ה עַל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ. (שפתי חיים)
- מִצּוֹת רַבּוֹת יִסְדָּתָן מִמִּדַּת הַפֶּרֶת הטוב, שֶׁהִיא יִסוּד חָשׁוּב בְּעִבּוּדַת הַשָּׁמַיִם. הוּא יִסוּד יוֹם הַשַּׁבָּת, מִצְוֹת כַּבּוּד הוֹרִים, זְכוּרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם וְסִפּוּר הַנְּסִיּוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ הַפֶּרֶת הטוב, וְהַגְּדַת פְּטוּר הַבְּכוֹרִים מִתּוֹךְ הַפֶּרֶת הטוב. וְכֵן מִצְוֹת פְּטוּר חֲמוֹר וְכִסּוּי הַדָּם וְעוֹד. (לעולם אודך)
- אֵל הַפֶּרֶת הטוב יְכוֹל הָאָדָם לְהַגִּיעַ עַל-יְדֵי עֵין טוֹבָה, וְאִם מְבִיט עַל כָּל דָּבָר בְּעֵין טוֹבָה וְרוֹאֶה אֶת הַצַּד הַחַיְבִי שָׁבוּ, הוּא מְפִיר טוֹבָה לְמִי שֶׁגָּמַל עִמּוֹ חֶסֶד. (חובת האדם בעולמו)
- מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּח נְתִינָה וְחֶסֶד, בָּא לְיַדֵּי הַפֶּרֶת הטוב. מְפִיגֵי שְׂרוּצָה לְהַעֲנִיק וְלְהִיטִיב וְלֹא לְקַבֵּל מֵאַחֵרִים, וְאֵלּוּ מִי שֶׁהוּא רַק בְּגֵד נוֹטֵל וְלֹאֲחֶק, הוּא כְּפוּי טוֹבָה. (מכתב מאלהו)
- עַל-יְדֵי מִדַּת הָעֲנָוָה בָּא הָאָדָם לְיַדֵּי הַפֶּרֶת הטוב, מְפִיגֵי שֶׁהַמְתַּגָּאָה אֵינּוּ מְפִיר בְּאַחֵרִים וְחַשׁ שֶׁהַכֹּל שֶׁיְהִי לוֹ, עַד שֶׁלְעַתִּים כְּאֲשֶׁר מִיִּטְבִּיב עִמּוֹ הוּא מְדַמֶּה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא חִבְרוּ עָשָׂה טוֹבָה עִמּוֹ, אֲלֹא הוּא עָשָׂה טוֹבָה עִם חִבְרוֹ שֶׁהַסִּכִּים לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֶת מַה שֶׁהַעֲנִיק לוֹ. (משאת משה)
- חַיִּב אָדָם לְהַפִּיר טוֹבָה לְמִי שֶׁגָּמַל עִמּוֹ חֶסֶד, וּמִדִּין הַפֶּרֶת הטוֹבָה צָרִיךְ לְהִיטִיב עִמּוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁחִבְרוֹ הִיטִיב עִמּוֹ. שֶׁהֵלָּה לֹא הָיָה חַיִּב לַעֲשׂוֹת לוֹ חֶסֶד, וְאִם עָשָׂה וְהִיטִיב עִמּוֹ, צָרִיךְ הוּא לְהַחֲזִיר לוֹ בְּכַפֵּל כְּפָלִים. (הגר"א מוויילנא)
- יוֹסֵף הַצַּדִּיק הָיָה מְפִיר טוֹבָה אֶף כְּשֶׁהָיָה נָתוּן בְּסַפְּנָה, כְּפִי שֶׁמִּפְרֵשׁ הַרְמְב"ן אֶת הַטַּעַם שֶׁיּוֹסֵף לֹא חָטָף אֶת בְּגָדוֹ מֵאִשֶׁת פּוֹטִיפַר, הַגַּם שֶׁיַּדַּע שֶׁהוּא יִסְתַּכֵּן בָּכָה, מְפִיגֵי שֶׁהָיָה לוֹ הַפֶּרֶת הטוב כְּלַפְיָהּ כְּאֲשֶׁר אֲדוֹנָהּ.
- כָּל אָדָם שֶׁקָּבַל טוֹבָה מִחִבְרוֹ, מְחַיֵּב לְחַקֵּק בְּלִבּוֹ אֶת הַטוֹבָה כְּלִי הַיָּמִים, שֶׁלֹּא לְגַמֵּל עִמּוֹ שׁוּם רָעָה וְלִשְׁלֵם לְמִיטְבִּיבוֹ בְּכָל הַבַּיִת לְיָדוֹ. (פלא יועץ)
- מִדַּת הַפֶּרֶת הטוב אֵינָה מְגַבֵּלַת בְּזִמּוֹן, וְאִם אָדָם הִיטִיב עִמּוֹ הָיָה מְפִיר לוֹ טוֹבָה כָּל יְמֵיָהּ. וְאִפְלוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים צָרִיכִים לְהַפִּיר טוֹבָה לְמִי שֶׁהִיטִיב עִם אַבְיָהֶם וְזִמְנָם, כְּשֶׁם שֶׁיֵּשׁ לְבָרֵךְ עַל מְקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נְסִיּוֹת לְאַבּוֹתֵינוּ. (הכרת הטוב)

• יֵשׁ לְהַפִּיר טוֹבָה לְאֵלֶּת שֶׁהִיטִיב עִמּוֹ אֶפְלוּ עַל מַעֲשֵׂה חֶסֶד קָטָן, וְגַם אִם לְפַעֲמִים אוֹתוֹ אָדָם גּוֹרֵם לוֹ צַעַר, צָרִיךְ לְזַכֵּר אֶת הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ וְלְהַפִּיר לוֹ טוֹבָה. וְצָרִיךְ הָאָדָם לִזְכֹּר "דִּי לִי בְּטוֹבָה פְּלוֹנִית שֶׁעָשָׂה לִי, אוֹ שֶׁעָשָׂה עִם פְּלוֹנִי, אוֹ מִדָּה טוֹבָה פְּלוֹנִית שֶׁיֵּשׁ לוֹ". (תומו דבורה)

• וְכֵן אָמְרוּ חַז"ל, שֶׁאִם אָדָם עָשָׂה לְךָ טוֹבָה קְטַנָּה, תַּהֲיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּגֹדֶלָהּ, וְאִם עָשָׂה לְךָ רָעָה גְדוֹלָה תַּהֲיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּקְטַנָּה. וְכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג לְהַפִּיר, שֶׁאִם עָשִׂיתָ לְחִבְרֵךְ טוֹבָה גְדוֹלָה תַּהֲיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּקְטַנָּה, וְאִם גָּמַלְתָּ עִמּוֹ רָעָה חֲלִילָהּ, תַּהֲיֶה בְּעֵינֶיךָ מְעַט. (מסכת דרך ארץ)

• יֵשׁ לְהַפִּיר טוֹבָה לְמִי שֶׁהִיטִיב עִמּוֹ, גַּם אִם עָשָׂה אֶת הַדְּבָר שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה תַּחֲלֶה לְהִיטִיב עִמּוֹ, אוֹ שֶׁעָשָׂה זֹאת לְטוֹבַת עַצְמוֹ, וְכֵן מְצָאנוּ דְּגִמְאוֹת רַבּוֹת לְכָהּ בְּדַבְרֵי חַז"ל. (לעולם אודך)

• כָּל אָדָם מְצָוֶה לְהַפִּיר טוֹבָה לְקַבֵּ"ה עַל כָּל חֶסֶדְיוֹ עִמּוֹ, וְאִסוּר לוֹ לְיַהֲנוֹת מִהָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה. וְאִם לֹא בָרַךְ הָרִיחַו כְּאֵלּוּ גּוֹזֵל אֶת הַקֶּבֶ"ה, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה הִיא כְּדִי לְהַפִּיר טוֹבָה לַה' יִתְבָּרַךְ. (שפתי אמת)

• יִזְכֹּר חֶסֶדִי ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא שָׁלֵם בְּאֵיבָרָיו, וְאִם הָיָה חוֹלָה בְּאֵיבָר אֶחָד וְכָא רּוֹפֵא וְרַפָּא אוֹתוֹ, כְּפֹה הָיָה נִכְנַע וּמְחַזֵּיק טוֹבָה לְרּוֹפֵא הַהוּא. קַל וְחִמְרָה שֶׁיַּעֲשֶׂה בֵּן לְפָנֵי הַשָּׁמַיִם יִתְבָּרַךְ שֶׁעָשָׂהוּ שָׁלֵם. (אורחות צדיקים)

• חַיִּב הַפֶּרֶת הטוב הוּא אֶף כְּלַפֵּי מִי שֶׁלֹּא נִזְקַק לְאוֹתָהּ טוֹבָה, כְּיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נִזְקְקוּ לְטוֹבַת עַמּוֹן וּמוֹאָב, וּמְכַלֵּי מְקוֹם הֵם הָיוּ מְחַיְבִים בְּהַפֶּרֶת הטוב לְנַהֵג בְּמִנְהַג דְּרָךְ אֲרָץ וּלְקַדֵּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלַחֵם וּיְמִים. (שפתי חיים)

• אִסוּר לְאָדָם לְגַרֵם שֶׁיַּפִּירוּ לוֹ טוֹבָה בְּחִנָּם, וְגַם לֹא יִגְרֵם לְעַצְמוֹ אוֹ לְחִבְרוֹ לְכַפִּיּוֹת טוֹבָה. (ספר חסידים)

• מִי שֶׁמְעַנֵּיק דְּבַר-מָה לְאֵלֶּת אוֹ מִיטְבִּיב עִמּוֹ, לֹא יִצְפֶּה לְהַפֶּרֶת הטוב, וְאֵל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ כִּי לְכָהּ נּוֹצְרֶתָ. (משנת ר' אהרן)

• גַּם קָטָן חַיִּב לְהִתְלַמֵּד בְּמִדַּת הַפֶּרֶת הטוב, כְּשֶׁם שֶׁאֲנִי רּוֹאִים שֶׁכְּאֲשֶׁר יֵלֵךְ מְקַבֵּל דְּבַר מִתִּיקָה מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ לְהוֹדוֹת לְנוֹתָנוֹ. וְהַסִּפָּה לְכָהּ הִיא, שֶׁמִּדָּה זוֹ כְּמוֹ שֶׁאֵר הַמְדוּת הִיָּקְרוֹת, צָרִיכִים לְהִיָּת מְשֻׁרְשׁוֹת בְּטַבַּע הָאָדָם, לְכֵן צָרִיךְ לְהַתְרַגֵּל אֵלֵיהֶם עוֹד מִיְמֵי הַיְלָדוּת. (אור יחזקאל)

מההלל

מספורי חז"ל

נביתתו, ואף כעסו עליו על שהוא נובח עליהם בחזקה ומטריד את מנוחתם. ראה הפלג כי לשוא הוא מנסה להזהיר את הרועים שלא ישתו את החלב, ומרב הפרת הטוב שהיתה לו על הרועים שגדלוהו, הסכים למסור את נפשם בשבילם, ובבת אחת קפץ ושתה את החלב ומיד מת מהארס של הנחש. או אז הבינו הרועים את מה שארע להם, והתפעלו מאד מהפלב הנאמן שהצילם ממוות ומסור נפשם בשבילם. וכך ארע גם עם אדם אחר שהיה שוחק שום ומפוררו, ולפתע נכנס נחש ארסי וטעם מהשום. ראה זאת נחש אחר שהיה מצוי בבית והוא היה נאמן לבעליו, ומפני שידע את הסכנה שטמונה בשום שבה מוטל הארס של אותו נחש ארסי, החל לזרק עפר אל תוך השום כדי שהבעלים לא יאכלו את השום ולא יסתכנו ממונו. וכשראה הנחש שבעל הבית מנסה לנקות את השום ומוציא ממונו את העפר, הלך והשליך את עצמו לתוך השום כדי למנוע את אכילתו. (ירושלמי מסכת תרומות)

מעשה באדם אחד שהזמין לביתו את אחד מגדולי החכמים שבודרו לסעודה, וכשבא לביתו הושיבו ליד השלחן וכבדו בכבוד גדול. לפליאתו של החכם האורח, ראה כי בעל הבית הושיב את פלבו הנאמן בסמוך לו. לא עצר החכם את תמיהתו בלבד, ושאל את בעל הבית: "מה חטאי ומה פשעי שאפתה מביא אותי כל כך?" ובהל בעל הבית ואמר: "חס ושלום! הרי אני מכבדך בכבוד גדול, ומדוע אתה אומר שאני מביא אותך?" אמר לו החכם: "אם כן, מדוע הושיבת את פלבו בסמוך אלי?" תיך בעל הבית ואמר בתמימות: "לא מפני שאני מזלזל בכבודך עשיתי זאת, אלא משום הפרת הטוב שאני חש כלפי הפלב הנאמן, שפעם אחת הציל את אשתי מסכנה גדולה, ומאז אני מכבדו מאד כדי להפיר לו טובה על מה שעשה". (ירושלמי מסכת כלאים)

פעם אחת, הלך בן זומא וראה צבא עצום של ששים רבוא בני אדם עומדים על הר הבית. התפעל מאד מהרובי העצום של האנשים, ואמר: "ברוך חכם הרזים! ברוך המקום שידע את הרזים והסודות והמחשבות שבלב כל אלו, וברוך המקום שברא כל אלו לשמש אותי, שהם חורשים וזורעים, ואני מקבל את הכל מן המוכן". וכן היה בן זומא רגיל לומר: "כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכל. חרש וזרע, וקצר ועמר, ודש וזרה, וברר וטחן, והרקיד ולש ואפה, ואחר כך אכל, ואני משכים ומוציא כל אלו כשהוא מתקן לפני. וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבש, גזו ולבו, ונפץ וטוה וארג, ואחר כך מצא בגד ללבש, ואני משכים ומוציא כל אלו כשהוא מתקן לפני. כל אמות שוקדות ובאות לפתח ביתי, ואני משכים ומוציא כל אלו לפני". וכן היה אומר: "אורח טוב מה הוא אומר? כמה טרחות טרח בעל

רבי נתן הלך פעם לכרפי תים, ואשה אחת באה וספרה לו שלפני שנים מעטות נולד לה בן, ולאחר שפלו אותו והכניסוהו בביתו של אברהם אבינו, חלה ונפטרה, ורחמנא לצלן. וכך היה גם עם בנה השני, ועכשו הביאה לו את בנה השלישי שגא עתה ילדתו, ושאלה אותו מה לעשות לגבי מילתו. הביט רבי נתן בתינוק הקטן, וראה שבשרו אדם יותר מתינוקות אחרים. אמר לה רבי נתן: "הואה אני שהדם של בנה עדין לא נבלע בקרבו פראוי, ולא הגיעה עדין השעה למוול את בשר ערלתו, שכן אם ימולו אותו יצא ממונו כל דמו חלילה. המתניני לו אפוא עד שיבריא ואז ימולו אותו". שמעה האשה לעצתו של רבי נתן, המתינה תקופה מסוימת עד שצבע עורו של התינוק השתנה ואדמיומתו חלפה, ורק אז מלה אותו והוא אמנם נותר בחיים. שמחה האשה מאד, ולאות הפרת הטוב קראו לתינוק בשם נתן הבבלי, על שמו של רבי נתן. פעם אחרת הלך רבי נתן למדינת קפוטקיא, ושם באה אשה אחת לפניו, שגם לה ארע פעיו זה ושני בניה הראשונים מתו מחמת מילה, ועכשו הביאה לו את בנה השלישי. הביט בו רבי נתן וראה, שבשרו היה בגון צהב והבין שעדין לא נכנס בו דם במדה המספקת, ולכן הוא חלש ואין בו כח. אמר לה רבי נתן להמתין עד שיפיל בו דם, ואכן עשתה כדבריו ומלו אותו וחייה, ואף לתינוק זה קראו בשם נתן הבבלי על שמו של רבי נתן, מפני הפרת הטוב שהצילו. (מסכת שבת)

משפחה אחת היתה בירושלים, שבניה היו מסתלקים בצעירותם מן העולם. היו בני המשפחה אבלים על האסונות הקשים, וכאשר באו לפני רבי יוחנן בן זכאי נתן להם עצה לעסק בתורה. שמעו בני המשפחה לעצתו, ושקעו את עצמם באהלה של תורה, ובזכות זה האריכו ימים והפליגו בשנים. ולאות הפרת הטוב, היו מכנים את אותה משפחה בכנוי "משפחת רבן יוחנן". (מסכת ראש השנה)

הלל הזקן גיר פעם איש אחד והכניסו תחת נפכי השכינה. לאיש זה נולדו שני בנים, לאחד קרא הלל ולשני גמליאל, וזאת עשה כהפרת הטוב להלל שהכניסו אל האמה הישראליה. (אבות דרבי נתן)

מדת הפרת הטוב משרשת גם בבעלי חיים. פעם אחת, היו כמה רועים שחלבו את עזיהם ונתנו את החלב בתוך פדים. לפתע, בזמן שהרועים לא היו בבית, חדר נחש אל הבית, שתה מן החלב והטיל בו את ארסו. אף אחד לא היה בבית ולא ראה את הנעשה, חוץ מכלבם הנאמן של הרועים, והוא ראה כיצד הנחש מטיל את הארס שלו לתוך החלב, וידע שאם הרועים ישתו את החלב, הם יסתכנו ויעתידים למות מחריפות הארס. מה עשה הכלב? מיד כשנכנסו הרועים ובקשו לשתות את החלב, החל לנבח בחזקה כדי שלא ישתו את החלב, אולם הרועים לא הבינו את פשר

מתפל

אמרות ופתגמים

לישראל בשעת יציאתם ממצרים, שאין לה כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל, שלא היו עמו תשעים חמורים לובים, טעונים מכספה וזָהָבָה של מצרים. (מסכת בבא בבורות)

- "חמרא למרה טיבותא לשקניה", יש להפיר טובה לבעל היין, וגם למי שמגיש את היין ומזוג אותו. (מסכת בבא קמא)
- גם אורח בבית מלון, שיש עמו מזון די צרכו, יקנה מפעל המקלון, כדי להנות אותו. (במדבר רבה)
- כל הסועד עם חברו אפלו פת במלח, או ירק או תמרים או גרוגרת, או אפלו טובל עמו בציר, אף-על-פי שיש לאותו סועד מאה סעודות בכל יום כסעדת שלמה בשעתו, אפלו הכי יחזיק לו טובה לחברו בפניו. (תנא דבי אליהו)
- מפני מה ענש הפתוב ביותר לכפויי טובה, היא למדת שפפית טובה מביאה לכפירה בעקר. (משנת רבי אלעזר)
- הפרת טובת זולתו והשבת גמולו, היא מדה יקרה באדם. (עקדת יצחק)
- הפרת הטוב היא מעלה טבעית בנפש האדם הישר. וחסרון הפרת הטוב הוא מכח פחיתות הנפש. (משנת ר' אהרן)
- הבאור האמתי של הפרת הטוב, הוא עבדות והשתעבדות לבעל הטובה. (דעת חכמה ומוסר)
- אנו חושבים שענין הפרת הטוב היא בגדר מעלה ויתרון הכשר. ואין זה כך, אלא דינים יש לו עליו וגזל ממש יש בידו, ועל-פי דין ממש יש למקבל להתבונן ולהפיר את הנותן ואת גדלו. (שם)
- חובה על האדם להפיר טובה לזולתו ולהודות לו על כל-טובה שמקבל ממנו. אדם אשר אינו מפיר טובה, נקרא כפוי טובה, מלשון מכסה ומסתר, כי הוא מכסה על הטובה שנעשית עמו ואינו מכיר בה. הפרת הטוב אין פרושה הענקת טובה לאדם שגמל אתנו טובה, שאם כך הייתה המדה נקראת השבת טובה, אלא המדה היא ההפירה של האדם בטובה שעשו לו והערכה על כל מעשה קטן שעושים בעבורו. (חובת האדם בעולמו)

- אם עשה לה חברו טובה מעט, יהא בעיניו הרבה. (אבות דרבי נתן)
- כל הסועד עם חברו אפלו פת במלח, יחזיק טובה לחברו. (תנא דבי אליהו)
- משיב רעה תחת טובה, לא תסור רעה מביתו. (משלי)
- כל הכופר בטובתו של חברו, סופו כופר בטובתו של מקום. (מודרש)
- יעקב שלח את יוסף ואמר לו: "ויאמר לו לך-נא ראה את-שלוש אחיך ואת-שלוש הצאן", ומכאן נלמד שצריך אדם לשאל בשלוש דבר שיש בו הנאה ממנו. וכן נאמר "ויחן את-פני העיר", ללמד שיעקב אבינו העמיד שם חנינות ומכר בזול, מפני שצריך אדם להחזיק טובה למקום שיש לו הנאה ממנו. (בראשית רבה)
- כפיות טובה הקשה לכפירה בעקר. (ירושלמי)
- שאלו את רבי ראובן: מי האדם השנוא בעולם? אמר להם: זה הכופר בהוריו, וכאלו הוא כופר בעקר. (תוספתא שבועות)
- אין לה קשה לפני הקב"ה, יותר מכפיות טובה. (פרקי דר"א)
- מפני שחטאו ישראל בשפיות טובה, לכן הביא להם הקב"ה איש כפוי טובה, הוא עמלק. (מודרש תנחומא)
- הוי משלם טובה תחת רעה. (שמות רבה)
- בור ששפתית ממנו מים, לא תזרק בו אבן. (מסכת בבא קמא)
- אסור לאדם שיהנה בלי ברכה, ומפרש רש"י שהוא סבא, דכיון שנהנה צריך להודות למי שבראם. (מסכת ברכות)
- צריך להחזיק טובה אפלו לבגדיו, וכל המבזה את הבגדים לסוף אינו נהנה מהם. וכן נאמר אצל דוד המלך עליו השלום, שובגל שקרע את כנף מעיל שאול, לסוף פסוהו בבגדים ולא יחם לו. (שם)
- אמר רבי חנינא: שאלתי את רבי אליעזר, מדוע השתנו החמורים שנצטוונו על פדיון פטר רחם שלהם, ולא של סוסים וגמלים? והשיב לי, מפני שהם סיעו

להפיר טובה לאשה, על שמגדלת את הבנים שלנו במסירות נפש, והן מצילות אותנו מן החטא. וגם אם היא גורמת לי צער, עדין תביאני לה הפרת הטוב". (מסכת יבמות)

רבי שמעון ברחלפתא היה איש רחב מדות ובעל בשר. יום אחד, היה מזוג אור חם מאד והוא חש מחנק מרב החום ובקש להתאורר מעט. עלה וישב על פסגה של הר, ובקש מפתו שתנופף עליו במניפה כדי להביא לו מושב רוח, והוא הבטיח לה שאם תעשה פו, יתן לה אגודות של גרד, שהוא מין צמח בעל ריח נעים וערב. בינתיים עד שהחלה הפת לנופף במניפה, הביא הקב"ה מושב רוח נעים, ותשב נפשו. ישב רבי שמעון ואמר: "כמה כפרות של גרד צריך אני לתת לקב"ה על אשר השיב את נפשי ברוח!" (מסכת בבא מציעא)

הפית לפני, כמה יין הביא לפני, וכמה בשר הביא לפני, וכמה גלסקאות הביא לפני. כל הטרח שטרח, לא טרח אלא בשבילי. אבל אורח רע מה הוא אומר? מה טרחות טרח בעל הפית זה, מה יין הביא, מה בשר הביא, מה גלסקאות הביא. כל מה שטרח לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו. על אורח טוב מהו אומר? 'זכר כיתשגיא פעלו אשר שרו אנשים'. על אורח רע כתוב 'לכן יראוהו אנשים לא יראהו כל חכמי לב'. (מסכת ברכות)

אשתו של רבי תיא הייתה מצערת אותו ומכעיסה אותו, ואולם למרות זאת הוא היה מכבדה מאד, ובכל פעם שהיה מוצא דבר מה שיכול היה לשמח את לבה, היה קונה אותו וצוררו בסודרו כדי להביאו לו. אמר לו רב לרבי תיא: "והלא היא מצערת אותך, ומדוע אתה כה מכבד אותה?" אמר לו רבי תיא: "צריכים אנו

מספר

ספורי צדיקים

שניהם בביתו של יהודי זה במשך שלשה שבועות, והוא כבד את הרבי להפליא ובשום אופן לא רצה לקבל תשלום כלשהו בעבור הארוחה. אף אחד זולתו לא הפירם בעיר, ולכן הוא חש כלפיו הכרת הטוב ונא אליו כדי לכבדו ביותרת הכבוד. (ראש גולת אריאל)

כשהגיע בנו בכורו של רבי שלום איזן מרבני ירושלים למצות, עלה עמו אביו אל ביתו של רבי איסר זלמן מלצר בעל "אבן האזל", כדי להתברך מפיו לקראת נתינתו לעל המצות. בשמחת בר המצוה הפתעו המשתתפים לראות את רבי איסר זלמן מגיע אף הוא לשמחה, כשהוא הולך לאטו את כל הדרך מביטו שבסמוך לשיבת "עץ חיים" בשכונת מחנה יהודה, עד לביתו של רבי שלום שבבתי גיטין. תרד רבי שלום לקראתו ואמר: "מדוע הטרחתם את עצמכם לבוא לשמחתנו? והרי כשהגענו אל הרב, לא הייתה פנתנו להטריחו לבוא אל השמחה, אלא על מנת לזכות להתברך על ידו"? אמר לו רבי איסר זלמן: "אני חיב לכם הכרת הטוב גדולה על כך שהזמנתם אותי לשמחת בר המצוה של בנכם הבכור. שכן כשבאתם להזמין אותי, נדהמת לי שמע שבנך כבר הגיע למצות, ואמרתי לעצמי הרי ממש זה עתה הייתי נוכח בחתונה שלך, וכבר אתה עושה בר מצוה לבנך? ראיתי פמה הזמן עובר במהירות והחיים חולפים בלי תשומת יב ראיה, ולכן נתתי אל לבי להתחזק ביותר לנצל כל רגע מתי. ומפני שהתעוררתי לתשובה בזכותכם, באתי להשתתף בשמחתכם מדין הכרת הטוב". (עבודות ונהגות)

הגרי"ז מבריסק היה מצפן במדת הכרת הטוב, והיה מכיר טובה לכל מי שגמל עמו חסד. בתקופה שנסע לשוין לצרכי בריאותו, שעה בעיר הנפש שולץ, וכמה בחורים מיישיבת לווצרן באו לשחות עמו בשבת קדש, כדי להשלים לו למנוח ולחסות בצלו. ספרו אותם בחורים, כי כל אותה שבת לא הפסיק הגרי"ז מלומר להם דברי תורה בהלכה ואגדה, והיה נכר שהוא עושה זאת מפני שהוא חש כלפיהם הכרת הטוב, על שהטריחו את עצמם ונאו לשבות עמו בשבת. הכרת הטוב לבחורים אלו המשיכה גם לאחר מכן, וכאשר אחד מהם בא אליו לאחר שעלה ברבות הימים לארץ ישראל, היה נכר שהרב מאריך להתענג בשלומו פה הכרת הטוב על אותה שבת שעשה במחצתו בשולץ. אכסניתו בשוין הייתה בביתו של הנגיד המפרסם ר' וולף רוזנברטן, והמנהג היה שכל אורח היה מברך את בעלי הבית וחוזם את שמו, בספר אורחים מיחד שהיה עמו. בתם תקופת ארוחו של הרב מבריסק, בקשה בעלת הבית מהרב להוסיף את דבריו בספר האורחים, ואמנם בנו של הרב, רבי מאיר סולוביצ'יק, כתב את הברכה "אילו אילו בפה אברכה", ובלבסוף חתם הרב את שמו. אך לפני שחתם, בקש שביאו לו דף חלק ועשה כמה נסיונות

בשנת תרע"א, כשהיה ה"חפץ חיים" לבדו במקוה, התעלה מרב חלשה עד שכמעט לא נותרה בו רוח חיים. מן השמים זמנו לשם את הבלו, והלה נחרד לראות את ה"חפץ חיים" בעלפנו, ומיד נחלץ לעזרתו ולאחר מאמצים רבים, עלה בידו להשיב את רוחו. מאז הכיר ה"חפץ חיים" טובה לאותו בלן כל ימיו. הוא העמידו בבית הפנסת בסמוך לו, והיה מיטיב עמו בכל הזדמנות. בכל חג ושמחת תורה היה שותה עמו 'לחיים', מנשקו במצחו ומברכו שיארו; ימים יותר מנו. ואמנם התקמה ברכתו, והוא חי קרוב לתשעים שנה, ונכטר חדשים אחדים לאחר פטירת ה"חפץ חיים". (המאורות הגדולים)

השתפחה תמונה מפרסקות, בה נראה רבי אליהו לופיאן כשהוא מגיש ספל חלב לחתול. מאחורי התמונה מסתתר לא רק טוב לבו של רבי אליהו, שדבק במדותיו של הקב"ה "ורחמיו על כל מעשיו", אלא גם מדת הכרת הטוב, כפי שספר נכדו רבי חיים עוזר גורביץ. החתול הובא אל הישיבה כדי לחסל את מפת העכברים שהישיבה סבלה ממונה, וכאשר נודע הדבר לרבי אליהו, הלך בעצמו להביא חלב לחתול, תוך שהוא מסביר כי הוא חיב לעשות זאת מדין הכרת הטוב על שרותיו של החתול למען הישיבה. בקר אחד, לאחר שסים את תפלת השחר ובקש לשוב לביתו, נעמד לשוחח עם בחור, ובינתיים הניח את טליתו על הספסל הסמוך וקפלה. וכשראה שהספסל אינו נקי, מהר להביא מגבת מביטו כדי לנקות בה את הספסל. בקש התלמיד לרוץ לפניו כדי להביא את המגבת, אולם רבי אליהו אמר לו שהוא רוצה לעשות בעצמו את המלאכה, מפני שהוא חש הכרת הטוב לספסל שקפל עליו את הטלית, והראה בכך שיש לחוש הכרת הטוב גם לחפץ גשמי. (במחיצתם)

ה"אמרי אמת" הגיע פעם אל העיר ברלין שבגרמניה לצרכי רפואה, ובקש להתארח בביתו של השוחט רבי אליעזר פרידמן. בני ביתו תמוהו על כך, שכן הבית היה בקצה העיר וברחוק מקום מפתח הרופאים שבעיר, ואף הדירה עצמה הייתה קטנה במדוניה, בעוד הם הכינו לו אכסניה מרוחנת בביתו של אחד מחשובי החסידים שהיה מסור לרבי בלב ובנפש. אולם הרבי לא ותר, והודיע כי יבוא אל ביתו של השוחט לפחות על מנת לסעד אצלו ולכבדו. פנה רבי אליעזר את כל כלי הבית, ערך שלחנות כיד הפלה, ובעת הסעדה היה הרבי שרוי בשמחה יוצאת מן הכלל, והשמיע דברי תורה לרב, עד שהנוכחים חשו כאלו הם נמצאים עתה בגור בשמחת תורה. אף אחד לא הבין את סבת היחס המיוחד שהרבי חש לרבי אליעזר, עד שביציאתו ספר הרבי לאחד ממלואיו, כי ארבעים שנה קדם לכן, כשהגיע עם אביו ה"שפת אמת" לדרש ברופאים שבברלין, התאכסנו

בחתימות שונות, ואמר שמפנין שהוא חותם בספר אורחים, אם כן צריכה להיות החתימה באפן היפה ביותר. בתקופת הסערה הגדולה שפרצה בארץ לאחר חלולי הקברים בטבריה, הצייע אחד העסקנים שהרב יוציא מכתב חרף נגד הרבנים הפוקומיים בעיר, ואולם הוא סרב לעשות זאת, מפני שחש הכרת הטוב לרב העיר שהיה לו לעור רב בענין משפחתי. ויותר ממה שהיה מכיר טובה למי שגמל עמו חסד בגשמיות, היה מכיר טוב למי שהיטיב עמו ברוחניות. כך ספר רבי מנדל צ'צ'יק שהיה מבאי ביתו, כי הוא זכה לשמש בשבתות ומימים טובים כשליח צבור בביתו של הרב, ופעם אמר לו אחיו רבי זאב שעליו לדעת כי הרב מבריסק חש כלפיו הכרת הטוב, בכך שהוא עובר לפני התפלה אצלו, ואכן הוא חש ברגשי הכרת הטוב שהרב רוחש לו על כך. (עובדות והנהגות)

ומפני שהוא רוצה להכיר לו טובה על הברכה מלפני שלש עשרה שנים שעשתה פרות ברוך השם, לכן שלח אליו מונית מיחדת כדי להביאו אל ברית המילה. (שאל אביר ויגד)

בתקופת מלחמת העולם השנייה, גלה הרב מטשביץ מביתו ועבר תלאות רבות. תקופה מסוימת שהה בגלות בעיר לבוב, ושם היה מקבל חבילות מזון מאדם בלתי מכר בשם יעקב הורנשטיין. הרב חש כלפיו הכרת הטוב, שכן החבילה הייתה מקור מחיה לו ולמשפחתו, ולא הפסיק להתעניין מיהו אותו שולח בלתי מכר, ואולם הוא לא הצליח לגלות את זהותו. גם לאחר תום המלחמה, המשיך הרב מטשביץ לחקר אודות זהותו של האיש, וכך עשה במשך שש שנים רצופות, עד שגלה לשמחתו את כתבתו של הנדיב יקר הלב בלונדון, ושגר לו מכתב נרגש מתוך הכרת הטוב. (בצלו חימתי)

אחת ממדותיו הבולטות של רבי אהרן קוטלר, הייתה מדת הכרת הטוב, שעליה כתב: "הכרת הטוב היא היסוד בעבודת השם". כל מי שהתחסד עמו אי פעם, אפלו בשרות פשוט מאד, יהיה מי שיהיה, זכה שרבי אהרן יזכר לו את חסדו, וכפי שאמר חז"ל על מי שפותר פתח לחברו, שאת נפשו הוא חייב לו. אחד מעובדי המשק בישיבה, איש נכרי, הציל פעם את רבי אהרן מפגיעתו של פלב רע שהסתער לעברו ברחוב העיר, כשיצא מהיכל בית המדרש, ולמרות שכבר חלפו ימים רבים מהמאורע, הזכיר כמה פעמים שהוא מכיר טובה לפועל זה, והיה מברכו לשלום בכל פעם שחלף על פניו, ולא שכח את מעשיו. באישון לילה אחד נכנס לחדרו של אחד התלמידים, התנצל על שהוא מטריח אותו, ובקש ממנו לאסוף בדחיפות מנין של בחורים אל בית המדרש, כדי לומר תהלים לרפואת אחד ממכרי שגר בעיר דגור, שנפל למשכב וזקוק לרחמי שמים. הסס הבחור ושאל: "אולי יספיק ראש הישיבה להמתין עד אור הבקר, כי הדבר לא יעלה בנקל להעמיד עכשו מנין שלם של בחורים באישון לילה", ואולם רבי אהרן נענע בראשו ודחק בצעיר: "זה דחוף מאד, לא שיה לחשב פה על נוחות, כי יש כאן ענין של הכרת הטוב", והמשיך לספר: "בימים הקשים ההם, כאשר עשינו מאמצים להציל אלף ומאתים יהודים מידי הגרמנים, והיינו זקוקים לכסף רב כדי לשחד בו את הרוצחים, קבלנו את ההתחייבות הראשונה מאיש נדיב זה שהתקשר אלינו בשעה שלש לפנות בקר. האם אין זה מן הישר, שנגמל לו עתה לפחות בכך שיעורר רחמי שמים למענו"? (אש התורה)

עם פטירתו של רופא השנים ר' משה לרנר, שהיה איש פשוט ויקר ערך, והיה רופאו האישי של ה"ישועות משה" מויז'ניץ, השתתף הרבי בהלווייתו, ובדרשו שאל את מלווהו מה שם אבי הנפטר, וספר שכבר בבקר כשנודע לו על פטירתו, למד משניות לעלי נשמתו. "אמנם לא ידעתי את שם אביו, ואולם העקר שבשמים יודעים למי פוגת". הרבי הכיר לו טובה מיחדת על טפולו המסור בו, ופעם בערב פסח, כשהרבי הלך למקוה ושניו נשברו, הצטער מאד על מצות אכילת מצה בליל הסדר. התמסר הרופא למענו ותקן לו את השנים עוד באותו היום, ולכן הכיר לו על כך טובה כפולה. (הליכות הישועות משה)

נוהג היה רבי אליהו שריקי, שכהן ברבנה של אליג שבמרוקו, ולאחר שעלה ארצה כהן ברבנות מושב כסלון שבארץ, להכיר טובה לרופאיו שטפלו בו בערב ימיו, והיה רגיל להודות להם בכך מלא על השתדלותם למענו. סמוך לכטירתו מן העולם, קרא בכחותיו אחרונים לרופאו, והודה לו על טרחתו למענו, ואלו היו מלותיו האחרונות טרם הסתלק לבית עולמו. והיה זה למוסר השכל למכריו ומקורביו, על מדת הכרת הטוב שהיתה חדורה בו, עד רגעי האחרונים. (מעלות אליהו)

ברבי מרדכי צוקרמן משרידי תלמידי ה"חפץ חיים", הייתה טבועה מדת הכרת הטוב ללא גבול. כל מאמץ היה נקל בעבורו כדי להכיר טובה למיטיבו. לידידו שגמל עמו טובה בימי השואה, הכיר טובה כל ימיו, והקפיד להשתתף בכל השמחות שערה, אף אם התקמו מחוץ לירושלים. היה בחור ישיבה מסים, שרבי מרדכי חש הכרת טוב לסבו, ופעם ספר לו הבחור כי הוא חפץ להפגס אל אחת הישיבות הנודעות בירושלים. אך שמע רבי מרדכי, ומיד קם ללא הסוס, מחל על כבודו, והלך בעצמו אל ביתו של ראש הישיבה כדי להמליץ על אותו בחור שיקבלו לישיבתו. בשמחת נשואי אחד מצאצאיו היו אמורים להשתתף אישים חשובים ונכבדים מצד מחתניו, והיה צריך לכבדם בערפם. כשהחלו לסדר את הכבודים בחפה, ותר רבי מרדכי על פלם, ובקש כבוד אחד בלבד לרבי חיים קרייזר, "מפני שאני חב לו הכרת הטוב מרבה, והוא גם חתנו של מורי רבי אברהם גרודז'ניסקי". בכל שנה בחנכה, היה רוכש פמות של ספגניות, ובבוקרו הימי אצל הרבנית שהיתה מאשפת במעון ההורים "נוה שמחה" פתשע שנים, היה מחלקן לאנשי הצוות מתוך הוקרה על טפולם המסור ברבנית. (יחיד ודור)

בעריכת ברית מילה לנינו של רבי אליעזר יהודה פינקל ראש ישיבת מיר, הגיע המגיד רבי שלום שבדרון כדי לברכו בברכת מזל טוב לרגל השמחה. גם רבי יחזקאל סרנא ראש ישיבת חברון שהה במקום, והוא בקש מרבי שלום שיברכו בברכת כהן שגם הוא יזכה להשתתף בברית מילה לנינו, ורבי שלום ברכו על כך מעמק לב. עברו שלש עשרה שנים, ובקר אחד הגיע אברהם אחד עם מונית אל רבי שלום, וספר לו כי עכשו עומדת להתקום ברית מילה לנינו של רבי יחזקאל סרנא,

ספר רבי ישראל גרוסמן ראש ישיבת פינסק קרלין, כי כשהגיע פעם לבקר את החזון אי"ש, ראה שם גם את העסקן המפרסם רבי משה פרוש, והתפלא לראות כיצד החזון אי"ש והרבנית יוצאים מגדרם כדי לכבדו בכל דרך. לאחר שיצאו שניהם, שאלו רבי ישראל על פשר הכבוד הרב שזכה לקבל מהחזון אי"ש ורעייתו, והוא ספר כי כאשר התקבל המברק בארץ ישראל כי ארי עלה מבבל, והחזון אי"ש מתעתד לעלות מן הגולה לארץ ישראל, פעל רבות כדי להשיג להם אשורי עליה, ומסבה זו הם רוחשים לו רגשי הכרת הטוב והם משתדלים לכבדו בכל הזדמנות. פעם נסע החזון אי"ש לתלאביב, כדי להשתתף בבר מצוה של אדם אחד שסייע לו בסדור חבילותיו כשירד מהאנטיה בהגיעו ארצה. מסבה זו חש כלפיו הכרת הטוב, ובא להשתתף בשמחתו יחד עם שנים מחשובי תלמידיו. כשהגיע אדם זה פעם אל ביתו של החזון אי"ש, והרבנית בקשה למנוע מפניו את הכניסה אל בעלה בטענה שהדבר מפריע את למוחו, הזכירה לה החזון אי"ש כי הלה אותו אדם שסייע להם כשהגיעו ארצה, ומיד הכניסה אותו פנימה אחר כבוד. (הליכות החיים)

רבי ישראל יעקב קניבסקי בעל "קהלות יעקב", אמר פעם שיש לו חובת הכרת הטוב לרבי מרדכי דב מהורניסטיפל, שבילדותו הסתייע על-ידו, ולכן היה מקרב תמיד בחבת קדש מיתדת את צאצאיו שבאו לבקרו, מתוודע שהפיר טובה לזנבם. כל ימיו הפיר טובה לאדם אחד שסייע לו לעלות לארץ ישראל, והיה נוסע אליו בקביעות מדי ערב ראש השנה כדי לברכו מתוודע הכרת הטוב. כך נהג גם עם איש זקן אחד שהתגורר בפתח תקווה, אותו הלך לבקר פעמים רבות, משום שפאשר היה בישיבה היה מעיר אותו בחצות אם היה נרדם. כמו כן הפיר טובה לנדיבים שסייעו לו בהדפסת ספריו, ובהחלק הראשון של ספרו פרסם את שמותיהם וכתב עליהם שהוא עושה כן גם מצד הכרת הטוב. היו פעם דין ודברים בין ראשי מוסד מסים, והוא נמנע להתערב בענין משום שאחד המערבים בו תרם לו פעם סכום נכבד להדפסת אחד מספריו, והזכיר את דברי חז"ל שאין לזרק אבן לבור ששתיית מנונו. (תולדות יעקב)

מהנהגותיו המפלאות של רבי שלום משאש רבה של ירושלים, הייתה מדת הכרת הטוב שהייתה חקוקה בו בלי ימיו. פעם בקש לערוך את מנהג הפירות בערב יום הכפורים בדרפו, והאדם הקבוע שהיה בא מדי שנה לשחט לו את העופות, נאנס ולא עלה בידו לבוא אליו. חזר רבי שלום אחר שוחט אחר, ולבסוף מצא אדם שגר במושב מחוץ לירושלים, והלה הגיע אליו ובזכותו עלה בידו לקיים את המנהג בערב יום הכפורים. מאז חש אליו רגשי הכרת הטוב, וכאשר בא האיש אליו והזמינו לבקרו אצלו בחל המועד סכות ולסעד אצלו ארוחת צהרים, חש מחיבות כלפיו והטריח את עצמו אליו. מאותה שנה, עשה האיש לעצמו מנהג קבוע, וכל שנה היה בא להזמין את הרב אליו לביתו שבמושב המרחק, והרב היה מתאמץ בכל כוחותיו וממלא את רצונו. עברו שנים ארוכות, ובניו של הרב אמרו לו: "אבא, די לך לטרח כל כך, הרי עברו כבר שנים רבות מאז היטיב עמך אדם זה וכבר התזרזר לו את חלקו, ומדוע נוסע אתה אליו מדי שנה ומתאמץ מעבר לכוחותיך החלושים?" אולם הרב לא היה מוכן לשמע זאת בשום פנים ואופן, כי אצלו הייתה הכרת הטוב דבר שרשי ומטבע בנפשו, ולא היה מוכן לותר עליה בשום אופן. (שמשי ינון)

מדת הכרת הטוב הייתה חדורה בלבו של רבי שמחה זיסל ברוידיא ראש ישיבת "כנסת ישראל" חברון, ולכל מי שגמל עמו חסד והיטיב עמו, היה מכיר טובה ולא היה שוכח זאת לעולם. בערב ימיו הטריח פעם את עצמו להשתתף בשמחת שבע ברכות לבנו של אחד מתלמידיו, למרות שהדבר היה פרוץ במסירות נפש, כשהוא מתבטא כל העת: "אני חש הכרת טובה גדולה כלפיו". פעם השתדל אצל עסקן צבארי חשוב לסדור עבודה לאחד מקרובי משפחתו, והלה נענה תכף ומיד לבקשתו והסדיר את הענין לשביעות רצונו המלאה. בהזכרה על פעילותו, בקש לקרא לבנו של העסקן, שלמד אז בישיבה, כדי להעניק לו את ספריו "שם דרך" פאות הוקרה, בצרוף הקדשה חמה ולבבית. אולם כשהגיע הבן, ראה רבי שמחה זיסל כי הלה אינו עלם צעיר כפי שחשב, אלא אברך שלומד בכלל של הישיבה, והוא התנצל בפניו על שהטריחו לבוא אליו. הוא העניק לו חלק מספריו, ולאחר מספר ימים שלח את שאר הספרים באמצעות שליח, כדי להראות לו את חביבותו בעיניו ואת הכרת הטוב לאביו. (נסיך ממלכת התורה)

ממלכה

בספור לדת שמשון, נאמר על המלאך שלא יספ להראות עוד אל מנוח ואל אשתו, "אז ידע מנוח ביימלאך ה' הוא". אמר פעם רב שנון אחד: "הלא הדבר תמוה מאד, מדוע לא ידעו מנוח ואשתו שהוא מלאך ה' בשעה שעלה השמימה בלהב האש, ורק לאחר שלא נראה שוב אליהם אז ידעו שהוא באמת מלאך? אלא שבדרך כלל כאשר אדם עושה טובה לחברו, הוא מצפה ומבקש ממנו הכרת הטוב, והוא מחפש כל דרך כדי לעבר בסמוך לו ולהראות בפניו, עלימנת שהלה יודה לו בשירות ותשבחות. וכשראו מנוח ואשתו שהמלאך שבה היטיב להם ובשר להם על לדת בנם, לא יספ לבוא שוב אליהם, ידעו מיד שאינו ילוד אשה, אלא מלאך ה' הוא..."

רבי ברוך בר ליבוביץ ראש ישיבת קמניץ, התארח רבות אצל הנדיב הדגול רבי יעקב יוסף הרמן מאמריקה, ופעם כשרבי יעקב יוסף הגיע לקמניץ, ארחו רבי ברוך בר בביתו, וכאות הכרת הטוב בקש מהרבנית להכין בעבורו מטעמים ובעצמו טרח להכין מטה בעבורו. נסה רבי יעקב יוסף למנוע זאת מפני כבוד תורתו, אולם רבי ברוך בר גער בו ואמר: "תפלין יכול אתה להניח במקומי? לא! אם-כן הנה לי לעשות את המצוה בשלמות, ולהפיר לך טובה על מה-שעשית למעני..."

בדורות עברו, היו בחורי הישיבות אוכלים ימים אצל בעלי בתים בעיר, אולם מקום לינה לא היה להם. רבים מהבחורים היו משמשים כשומרי לילה בחניות העיר, ואזב כך מצאו לעצמם מקום לינה. היה רבי מאיר שפירא מלבלין אומר על-כך בצחות, על משקל דברי חז"ל בכתבות "בואו ונחזיק טובה לרמאים", כך "בואו ונחזיק טובה לנגבים", שבזכותם מוצאים בחורי הישיבות מקום לישן בלילה...